

Wat 'doen' schrijfmethoden met onze kinderen?

Doet een schrijfmethode er eigenlijk toe? Of maakt het niet uit waarmee kinderen leren schrijven? Vanuit dat oogpunt zijn acht actuele schrijfmethoden beoordeeld op een aantal schriftkenmerken.

De uitkomsten worden hier samengevat en telkens voorzien van een advies, dat met name bedoeld is voor leerkrachten, schrijfdocenten, uitgevers en methodemakers.

Verder worden over de 'schrijfbaarheid' van hoofdletters, letters en cijfers enkele algemene indrukken vermeld. Dit geldt ook voor opmerkelijke kenmerken van de besproken schrijfmethoden.

De beoordeelde schrijfmethoden zijn: Pennenstreken, Schrijven in de basisschool, Handschrift, Zwart op Wit, Schrijf actief, Novoskript, Schrift, Schrijven leer je zo! Zie de bijlage.

Over schriftkenmerken

Helling: Bijna alle schrijfmethoden propageren een licht rechtshellend schrift. Alleen *Schrijven leer je zo!* (Schweitzer) gaat uit van rechtopstaande letters. *Schrift* (Hammerling) met een schrijfhoek van 85 graden kan vrijwel als 'steil' worden beschouwd.

Advies: Rechtshellend schrijven past bij ons Westerse, progressieve schrift en de dynamische schrijfbeweging die kinderen eigen is. Rechtshelling dus!

Lengteverschil: Waar de ene helft van de methoden een relatief groot verschil tussen schrijfzones (1.5:1;1.5) voorstaat, opteert de andere helft voor een klein lengteverschil (1:1:1).

Advies: Relatief groot lengteverschil geeft letterlijk meer 'armslag', nodigt uit tot expansie, en hoort typisch bij zich explorerende kinderen. Groot lengteverschil dus!

Schrijfdruk: Elke aanwijzing over de pendruk op het papier ontbreekt!

Advies: Het is een ervaring om - ook als kind - bewust te experimenteren met nu eens meer, dan minder druk op de pen. Druk heeft alles met energie, vitaliteit te maken, brengt je dichter bij je 'welbevinden'. Persoonlijke druk dus!

Letterbreedte: Al onze eigentijdse schrijfmethoden gaan uit van nauwe letters. De norm is de verhouding breedte-hoogte van rompletter 'n', die hetzelfde dient te zijn. De methode *Schrift* doet in z'n geheel nauw aan.

Advies: Kinderen zijn beweeglijk, leven zich in de schrijfruimte graag uit. Zij ervaren nauw schrift als beperkend - je moet er je adem bij inhouden, ook 'sociaal' naar anderen toe. Bredere letters dus!

Lettervolheid: Unaniem wordt gekozen voor volle letters, met de a, e, o als richtlijn. Ze staan gewoonlijk voor gevoel en fantasie, waar mager wordt geassocieerd met rede en verstand.

Advies: Het is een prima zaak, dat kinderen zo schrijvend steeds hun "ei" kwijt kunnen. Volle letters dus!

Vereenvoudiging: Ook hier zijn alle methodemakers het eens over wat onze tijd al een poos typeert - streven naar doelmatigheid, efficiëntie, eenvoud. De kleine letters zijn sober, bijkans rigide geworden. De helft van de methoden kent nog enige verrijking bij de hoofdletters, soms bovenaan, soms onderaan.

Advies: De koele, nuchtere zakelijkheid kenmerkt de moderne samenleving, dringt dus ook in onze schrijfmethoden door. Kinderen zijn anders, speels, fantasierijk. Enige individuele verrijking moet kunnen!

Linkslopendheid: Zonder uitzondering zijn alle schrijfmethoden linkslopend. Hierbij diende de beweging naar links bij de 'buik' van de b, en de terugbuigende laatste ophaal bij v en w als norm.

Een beweging tegen-de-klok-in remt de voorwaartse schrijfrichting af, roept innerlijke spanning op.

Advies: Wie jong is, wil verkennen, vooruitgaan, de wereld in, óók bij het schrijven. Minimale linkslopendheid dus!

Verbondenheid: Vrijwel alle methodemakers leren kinderen verbonden schrift aan. De letters binnen het woord worden hierbij in principe aan elkaar geschreven. Alleen methode *Schrijven leer je zo!* kiest voor onverbonden blokletterschrift.

Advies: Verbonden schrift wordt in verband gebracht met dóórgaand, vloeiend schrijven, maar ook met verbindend, logisch denken. Verbondenheid dus! Juist voor kinderen, die moeite met de richting (helling) hebben, zijn ook de ophalen heel belangrijk.

Twee paar schriftkenmerken bleven achterwege, omdat er geen gegevens over zijn verkregen:

- de verhouding van onder- en bovenlengte - al dan niet overheersen van de een of ander;
- de breedte van de schrijfhaken (streken) - scherp of pasteus.

Over de schrijfbaarheid van letters

Er zijn in totaal 9 aspecten beoordeeld. Alleen de volgende aspecten geven aanleiding tot een uitspraak over hun invloed op een doorgaande schrijfbeweging.

Bij alle zeven methoden voor verbonden schrift loopt de beginophaal naar de letter 'a' boogvormig in plaats van diagonaal en strak. Dit remt de schrijfbaarheid.

Vier methoden kennen bij de letter 's' een slangvormige neerhaal in plaats van een recht doorgaande neerhaal.

Dit remt de schrijfbaarheid weliswaar af, maar voorkomt mindere leesbaarheid als de vorm ervan al te strak wordt.

Bij alle zeven methoden vertonen de letter 'm' en 'n' een dekstreek. Hierbij vallen bij de 'm' de laatste twee ophalen en bij de 'n' de laatste ophaal vanaf de schrijflijn vrijwel samen met de voorgaande neerhalen c.q. neerhaal. Dit remt de schrijfbaarheid. Bij het aanleren van deze letters kan dit 'inhouden' wenselijk zijn, om latere vervlakking te voorkomen.

Vier methoden vertonen bij de hoofdletters, boven- en/of onderaan, enige verrijking. Dit remt de schrijfbaarheid.

Soms bezit een cijfer, zoals 2, 5, 7, een verrijking in de vorm van een 'vlag' of dwarsstreepje. Dit remt de schrijfbaarheid.

Over opmerkelijke kenmerken van methoden

Schrijfmethode *Schrijven leer je zo!* is de enige met een 'k', die geen lusje, oog of knoop vertoont in het rompletterdeel (middenzone). De andere allemaal wel. Zo'n oogje verwijst naar concentratie, taaierheid, degelijkheid.

Schrijven in de basisschool en *Schrift* kennen als enige zo'n lusje bij de 't', terwijl de overige methoden een dwarshaal aanleren, al dan niet horizontaal, boven of op rompletterhoogte, korter of langer. Ook hieruit blijkt, met name bij kinderen, goede concentratie.

Handschrift en *Zwart op Wit* zijn de enige methoden waarbij elke letter op de schrijflijn wordt begonnen.

De overige methoden laten de letters direct of met een korte ophaal beginnen. Een lange, wat onpraktische beginhaal - evenals eenzelfde eindhaal - is destijds door Haenen-van der Hout geadviseerd.

Lange halen geven, maar kosten ook, tijd om de schrijfmotoriek in te stellen en zich te concentreren; geen of korte halen bekorten het schrijf- en denkproces, wat zowel voor- als nadelen kan hebben.

[Bijlage](#)

WKH/07.12.09

[Terug naar Artikelen](#)